

970324-1

Leibniz jako první radikálně myslel „niternost“ jako to, co nemůže stát „před“ námi a co si ani „před“ sebe nemůžeme postavit. Hegel opravil základní nedostatečnost jeho „monády“ tím, že zjednal možnost přechodu mezi niterností a vnějškem, a výslovně tematizoval jak „zvnějšnění“, tak „zvnitřnění“. Zůstává v logice tohoto domýšlení, když Marx zdůranil rozhodující úlohu „praxe“ jak pro přeměnu světa, tak pro sebekonstituci (a všechny rekonstituce) subjektu. Je ovšem zřejmé, že o praxi lze mluvit jen v souvislosti s člověkem. Protože však pojetí „subjektu“ musí být zásadně rozšířeno (zprvu na všechny živé bytosti, ale posléze na všechna „pravá jsoucna“ resp. „přirozené jednotky“ ve smyslu P. Teilharda de Chardin či – ještě před ním – na „osoby“ ve smyslu Williama Sterna apod., tedy na sféru předživého a vposledu i na „primordiální“ události, třeba až na „superstruny“), je třeba se zastavit u akce jako modelu, bez něhož nelze přistoupit k myšlenkovému modelování praxe.

Akce je tedy jediným prostředníkem mezi „niterností a „vnějšností“. To platí nutně i o tzv. re-akcích a reaktibilitě, neboť ty představují jen zvláštní typ akcí a aktivity. Reaktibilita je založena na zvláštní schopnosti subjektu orientovat se do budoucnosti na základě „zkušenosti“ s minulostí. Aby taková zkušenost byla možná, musí mít aktivní subjekt schopnost získávat zprávy (tj. informace) o průběhu a zejména výsledcích svých akcí. Získávání těchto zpráv umožňuje obrát některých akcí nebo složek akcí zpět ve směru k ohnisku veškeré aktivity, totiž k subjektu. To byl už u Hegela vlastní smysl aktivity absolutního ducha, který – ve Fenomenologii ducha – je na počátku pouze „o sobě“, ale nemůže se dostat „k sobě“ jinak, než že nejprve konstituuje něco jiného, než čím je sám (přírodu, dějiny). Tady je třeba provést další korekturu: ani absolutní duch by se neobešel ve svém „für sich“ bez něčeho z toho, co vytvořil jako „ne-já“, totiž bez prostředků, nástrojů, instrumentů tohoto „sebe-vědomí“. Hegel zcela pominul jakoukoli „fyziologii“, „neurologii“ a „psychologii“ absolutního ducha – prostě si jej vymyslel bez toho všeho. U člověka to však je docela jinak. A tady je třeba nasadit kritiku a začít s novými myšlenkami.

(Písek, 970324-1.)